

CD HEDENDAAGS

**Christustrilogie
Vakhtang Kakhidze**

Vakhtang Kakhidze, getalenteerd musicus uit Georgië, is zowat geboren in het orkest. Zijn vader, Jansug Ivanos Kakhidze, was 's lands topdirigent en leidde jarenlang het nationale symfonieorkest. Zoon Vakhtang is naast zijn compositorische activiteit ook dirigent. Hij leidt een jaarlijks muziekfestival en brengt aldus internationale artiesten naar de voor ons exotische locatie. Dat gaf hem ook de kans zijn muziek onder de aandacht te brengen van gerenommeerde vertolkers.

Voor het jaar 2000 vroeg de brassband van het Zwitserse leger hem om een werk ter gedachtenis van het dubbele millennium. Kakhidze componeerde drie samen horende stukken voor knapen- en mannenkoor in combinatie met brassband. Drie jaar later bewerkte de componist die brassbandcomposities voor een groot symfonieorkest. Uiteraard veranderde daarmee de klankkleur, maar kwam er ook een grotere eenheid in de drie delen. Vanaf dan kreeg het geheel de naam Kerstmistrilogie, waarvan de wereldpremière in 2004 plaatsvond in Sint-Petersburg.

In het feestelijke *Glorie Alleluja*, waarmee de trilogie aanvangt, laat zich de Georgische polyfonie goed horen, terwijl in het tweede deel de Russische en wellicht ook orthodoxe gezangen versmolten klinken. Het lange derde deel zal vele luisteraars verrassen omdat daarin talrijke ook bij ons bekende kerstliederen meesterlijk werden verwerkt.

Aldus wordt Kakhidzes kerstrilogie een universeel eerbetoon aan Christus. Dat zo'n werk werd geschreven in een voormalige Sovjetrepubliek, Stalins geboorteland nota bene, is toch wel opmerkelijk.

Het tweede deel van de cd is gewijd aan vier 'maandansen', waarin de vier fasen van de maan-omwenteling rond de aarde door evenveel dansbewegingen worden opgeroepen. In de astrologie staat de maan ook bekend als de meest wispelturige planeet en daarom vervlocht de componist voortdurende stemmingswisselingen en gevoelens in het werk. Deze compositie dateert uit 1994 en werd geschreven voor de Bulgars-Franse celliste Emilia Baranovska. Ze klinkt waarlijk vorstelijk. (JC)

Vakhtang Kakhidze, *Christmas Trilogy. Moon Dances*, door het Tbilisi Symphony Orchestra onder leiding van de componist, Kakhidze Cugate Classics, CGC027-2, 23 euro.

CD KLASSIEK

**Schrikeffect
Cherubini & Plantade**

De Florentijn Luigi Cherubini (1760-1842) was vier jaar jonger dan Mozart en net als de Oostenrijker een wonderkind. Werkte Mozart in de jaren 1880 voor keizer Jozef II, zo ging Cherubini muzikaal aan de slag voor diens zus, de Franse koningin Marie-Antoinette. Voor de componist was het een zware slag toen zowel Lodewijk XVI als Marie-Antoinette stierf onder de guillotine. Als genaturaliseerd Fransman bleef hij muzikaal aan de slag onder de nieuwe heersers. In 1817, toen de monarchie van de Bourbons was hersteld, componeerde hij een meesterwerk, het *Requiem pour Louis XVI*. Niemand minder dan

Beethoven sprak er zijn bewondering voor uit.

Hervé Niquet en Le Concert Spirituel namen het werk op, samen met de dodenmis voor Marie-Antoinette van Charles-Henri Plantade (1787-1870) uit 1823. Het zijn beide pure koorwerken, zonder inbreng van solisten.

Luigi Cherubini was dus een tijdgenoot van Mozart, maar zijn muziek draagt reeds alles van de negentiende eeuw in zich. Leg het gerust naast gelijkaardige stukken van Verdi of Brahms. Zo gebruikt de componist zonder schroom een gong om in het *Dies irae* het angsteffect nog groter te maken. (EDS)

Luigi Cherubini & Charles-Henri Plantade, *Requiem pour Louis XVI et Marie-Antoinette*, door Le Concert Spirituel onder leiding van Hervé Niquet. Alpha 251, 23 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

**Brandend braambos
Marc-Alain Ouaknin**

De Franse rabbijn en filosoof Marc-Alain Ouaknin wordt wel eens de Spinoza van de eenentwintigste eeuw genoemd. De in 1957 in Parijs geboren Ouaknin is de zoon van de groot-rabbijn van Frankrijk. Als filosoof leidt hij het instituut dat het werk van de Joods-Franse filosoof Emmanuel Levinas (1906-1995) wil promoten. Meer bepaald wil Ouaknin de dialoog

aangaan met de commentaren van Levinas op de Talmoed, de verzameling grondteksten van het rabbijnse jodendom.

Bij onze zuiderburen werd de man bekend door zijn inleiding op het denken van de Talmoed. Zijn eigenzinnige boek daarover heet *Le Livre Brulé* (het verbrande boek). Liever een heilig boek verbranden, dan de vrijheid van de lezer muilkorven, is Ouaknins provocerende stelling. Bij hem is God een vraag, of beter gezegd de vrijheid om vragen te stellen. Vragen stellen moet, dat is het levensmotto van Marc-Alain Ouaknin. Net de onbevongen verwondering maakt de mens tot een vrij wezen.

Ouaknins bijzondere filosofie zit ook vervat in *God en de kunst van het vissen*, een behoorlijk vreemd opgevat boek uit 2001 dat nu in het Nederlands werd vertaald. Vanuit veel hedendaagse literatuur, maar vooral vanuit de spiritualiteit van Rabbi Nachman van Bratslav (1772-1810), een

van de grote chassidische meesters, verkent Ouaknin het godsbegrip. Zo lezen we een creatieve Bijbeluitleg van het verhaal van de brandende braamstruik uit Exodus. Het is een puur staaltje van negatieve theologie, maar dan hoogst intuïtief en met veel humor gedoceerd.

Het bijzondere aan het boekje is dat je er bladzijden kunt uitscheuren en dat je in de marges kunt kribbelen. Dat maakt het lezen tot een creatief en spiritueel avontuur. (EDS)

Marc-Alain Ouaknin, *God en de kunst van het vissen*, Lannoo, Tielt, 2016, 235 blz., 17,99 euro, ISBN 978 94 0143 853 7.

BOEK SAMENLEVING

**Meer dan hormonen
Alfons Vansteenwegen**

Liefdesprofessor Alfons Vansteenwegen, seksuoloog aan de KU Leuven, werd bekend door zijn bestseller *Liefde is een werkwoord*, dat 42 herdrukken en acht

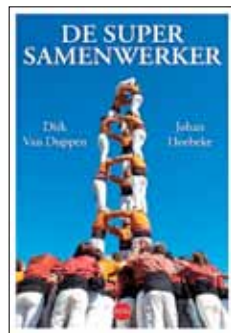
vertalingen kende. In *Liefde is meer dan chemie* vraagt Vansteenwegen zich af of ons geloof in de wetenschap niet een soort van ideologie is geworden. Met een blik vol verwondering en een open geest onderzoekt hij het fenomeen wetenschap en het wonderbaarlijke verschijnsel dat liefde heet.

Is er iets wetenschappelijks te zeggen over diepmenselijke fenomenen zoals liefde en verliefdheid? Zijn die niets meer dan een zaak van hormonen en chemie? Alfons Vansteenwegen is ervan overtuigd dat wanneer twee mensen van elkaar houden, er toch onmiskenbaar meer in het spel is dan een wijziging in hun hersenen. Mensen wisselen voortdurend betekenissen uit. De vraag naar wat taal is, zal de wetenschap niet kunnen beantwoorden.

Meer dan een boek over relaties is dit een pleidooi voor een cultuur die meer wil dan slechts het wetenschappelijke, die dus ook heil ziet in kunst, filosofie en religie. Die zijn bevrijdend en openen de geest. Vansteenwegen pleit dus ook voor sterke ervaringen van verwondering. (EDS)

Alfons Vansteenwegen, *Liefde is meer dan chemie. Over liefde, wetenschap en de kracht van verwondering*, Witsand Uitgevers, Culemborg, 2016, 176 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 9201 142 8.

BOEK MENSBEELD

**Samen het sterkst
Hoebeke & Van Duppen**

Kunnen baby's prosociaal zijn? Kennen ze het verschil tussen goed en kwaad? Volgens psycholoog Paul Bloom, die aan de Amerikaanse Yale-universiteit al lange tijd onderzoek doet naar de moraliteit van baby's, is dat wel degelijk het geval. Laat je hen kijken naar twee spelende poppen, waarvan er een wegloupt met de bal of het deksel van een kist dichtslaat op het hoofd van de andere, en laat je hen vervolgens kiezen tussen de poppen, dan gaan ze steevast voor het slachtoffer en nooit voor de pestkop. Uit dit en vele andere experimenten besluit Paul

Bloom dat altruïstisch gedrag niet allereerst een kwestie is van opvoeding en sociale normen, maar dat we er biologisch toe zijn voorbestemd.

Bloom is slechts een van vele onderzoekers die de revue passeren in *De supersamenwerker*. In de eerste helft van dat in het najaar van 2016 verschenen boek bundelen huisarts en PVDA-politicus Dirk Van Duppen en biochemicus Johan Hoebeke tal van recente inzichten uit diverse domeinen, van de neurowetenschap over de sociologie tot de antropologie, die telkens in dezelfde richting wijzen: de mens is succesvol en slim omdat hij samenwerkt. „Empathie is een robuuste eigenschap, niet zomaar een laagje vernis dat de beschaving recentelijk heeft aangebracht”, citeren de auteurs primatoloog Frans de Waal. „Empathie maakt deel uit van een erfgoed dat even oud is als de klasse van de zoogdieren.” Die stelling wordt in *De supersamenwerker* overvloedig bewezen.

Het tweede deel van het boek vertrekt bij Darwin en reconstrueert hoe uit zijn evolutieer geleidelijk aan theorieën ontstaan die hun eigen, sociaaleconomische invulling geven aan de overbekende wet van de sterk-

ste. Hebzucht en competitie zijn volgens die theorieën eigen aan de menselijke natuur en ook ongelijkheid tussen mensen is een natuurlijk gegeven, dat vooruitgang stimuleert. Zo is er bijvoorbeeld schrijfster Ayn Rand, die halverwege de twintigste eeuw stelde dat een beschaving enkel kan overleven als ze afstand neemt van het altruïsme.

Die zienswijze schuiven Van Duppen en Hoebeke, opnieuw met een reeks wetenschappers onder de arm, resoluut aan de kant in hun laatste hoofdstuk. Ongelijkheid is een ziekte, solidariteit het beste medicijn, al sinds er mensen zijn. (JVH)

Dirk Van Duppen & Johan Hoebeke, *De supersamenwerker*, EPO, Berchem, 2016, 343 blz., 20 euro, ISBN 978 94 6267 065 5.